

Kamu ve özel sektör çalışanlarında işkoliklik ve obsesyon arasındaki ilişkinin incelenmesi

Investigation of relationship between workaholism and obsession in public and private sector workers

Abdurrahim Emhan¹, Mehmet Mete¹, Ali Emhan²

¹Dicle Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, Diyarbakır, Türkiye

²Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Şanlıurfa, Türkiye

Geliş Tarihi / Received: 12.10.2011, Kabul Tarihi / Accepted: 30.10.2011

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada özel sektörde faaliyet gösteren serbest muhasebeci-mali müşavirler ve kamuda çalışan memurlardan oluşan bir grupta işkoliklik ve obsesyon düzeylerinin ilişkisi incelenmiştir.

Gereç ve yöntem: İşkoliklik ve obsesyon düzeylerini belirlemek için iki ayrı ölçek kullanılmıştır. Araştırma kapsamında toplam 260 çalışana bu ölçekler ve demografik veri formu uygulanmıştır. Toplam 170 kişinin verileri değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Verilerin analizinde, parametrik testler ve korelasyon analizi kullanılmıştır. İstatistikî anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Serbest muhasebeci-mali müşavirlerin işten zevk alma (İZA) puanlarının, devlet dairesinde çalışan memurlar ve kendi yanlarında çalıştırdıkları stajyerlerden daha yüksek olduğu tespit edildi. Üniversite mezunlarının İZA puanlarının lise mezunlarından yüksek olduğu görüldü. Serbest muhasebeci-mali müşavirlerde İZA puanı ile obsesyon alt ölçeklerinden kontrol ve kesinlik puanı arasında pozitif doğrusal ilişki tespit edildi. Ayrıca, işkoliklik ölçeği işe kendini kaptırma puanı ile temizlik, düşüncelere kapılma, kontrol ve kesinlik arasında da pozitif doğrusal ilişkiler olduğu tespit edildi.

Sonuç: İşkoliklik alt ölçekleri ile obsesif düşünce şekli arasında pozitif yönde doğrusal bir ilişki olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: İşkoliklik, obsesyon, serbest muhasebeci-mali müşavir, devlet memuru.

ABSTRACT

Objectives: In this study, the relationship between levels of workaholism and obsession was investigated in a group that was composed of independent accountant-financial advisers and civil servants.

Materials and methods: Two different scales were used in order to determine the workaholism and obsession levels. These two scales and a form to collect demographical variables were administered to 260 workers. Among them the data obtained from 170 workers were evaluated. Parametric tests and correlation analysis were used to analyze the data. The level of statistical significance was accepted as $p<0.05$.

Results: The work enjoyment (WE) scores of independent accountant-financial advisers were higher than those of both civil servants and their employee. WE scores of participants who have graduated from university degree were higher than those of students who were high school graduates. There were positive correlations between WE score of workaholism scale and control and just-right scores. Additionally, work driven score of workaholism scale was found to be positively correlated with cleaning, ruminations, and control and just-right scores.

Conclusion: It can be said that there is a positive correlation between workaholism sub components and obsessions.

Key words: Workaholism, obsession, independent accountant-financial advisers, civil servant.

GİRİŞ

İşkoliklik kavramı hakkında birçok çalışma olmasına rağmen üzerinde fikir birliğine varılan ortak bir tanım bulunmamaktadır. Bazıları işkolikliği, farklı örgütsel ortamlarda sergilenen sabit bir davranış olarak görmüş, işkolikliğin aşırı çalışmaya ve çalışılmayan zamanlarda bile iş düşünmeye neden olduğunu ileri sürmüşlerdir.^{1,2} İşkolikler, yüksek sayılabilecek derecede, çalışmaya bağlılık duyan ve dışsal ihtiyaçlardan kaynaklanmadığı halde işleriyle ilgili aktivitelere ve düşüncelere sürekli ve gereğinden fazla zaman ayıran kişiler olarak görülmektedir.³

İşkoliklikle ilgili çeşitli ölçekler geliştirilmiştir. Literatürde en çok kullanılan ölçek Spence ve Robbins (1992) tarafından geliştirilen Work-BAT ölçeğidir.² Bu ölçek çalışmaya bağlılık (work involvement), işe kendini kaptırma (feeling driven to work) ve işten zevk alma (work enjoyment) olmak üzere üç alt boyuttan meydana gelmektedir. Burada çalışma bağlılığı; genel olarak çalışma saatlerinde ve çalışma saatleri dışında zamanı üretken kullanmayı ifade etmektedir. Çalışmaya kendini kaptırma, kişinin kendisini çalışmaya mecbur hissetmesi ve sürekli işini düşünmesini ifade eden bir kavram iken, çalışma zevki ise kişinin yaptığı işten zevk almasıdır. Spence ve Robbins işkolik olan bireyi; çalışma ilgisi yüksek, kendini içsel baskılar nedeniyle çalışmaya mecbur hissedenden ve bu nedenle çalışma yönelimi yüksek fakat çalışma zevki düşük kişi olarak tanımlamışlardır.²

İşkoliklerin çalışma dışındaki faaliyetlere çok az zaman ayırdıkları, çalışma alışkanlıklarını düzenleme yeteneğine sahip olmadıkları, potansiyel olarak çeşitli hastalıklara yakalanma eğiliminde oldukları ayrıca işkoliklik ile fiziksel ve psikolojik sağlık problemleri arasında pozitif bir ilişki saptanmıştır.^{1,5,7}

Oates, işkolikliği bir çeşit alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı gibi tanımlamıştır.⁶ Bağımlılık kişileri kontrolü altına alabilir, kişisel değerleriyle uyuşmayacak şekilde düşünmeye zorlayabilir ve kişileri obsesif olmaya sürükleyebilir.^{7,8} Obsesyon, kişiyi rahatsız eden, tekrarlayıcı, aktif uğraşa rağmen zihinden uzaklaştırılmayan bir düşünce şekli olarak tanımlanabilir.⁹ Obsesif düşünce şekline sahip olan kişilerin, bağımlı ve mükemmeliyetçi bir yapıya sahip oldukları konusunda genel bir kanaat de

mevcuttur. Mükemmeliyetçiliğin yanı sıra çok çeşitli obsesif düşünce şekilleri bilinmektedir. Temizlik, düşüncelere kapılma, dürtüler, kontrol ve kesinlik sık karşılaşılan obsesif düşünce şekillerinden bazılarıdır. Günümüzde bağımlılık gibi değerlendirilen ve bir çeşit obsesif düşünce şekli olan mükemmeliyetçilik kavramı işkoliklikle ilişkilendirilmekte, bu kavramın diğer obsesif düşünce şekilleriyle ilişkisinin olup olmadığı henüz bilinmemektedir.

Çeşitli çalışmalarda, işkoliklik, eğitim seviyesi yüksek olanlarda¹⁰, kendi işini yapanlarda¹¹, yönetici olanlarda¹² daha yüksek düzeyde bildirilmiştir. İşkolikler, kendileriyle başkalarını yaptıkları iş bakımından kıyaslama, iş hakkında saatlerce konuşma eğilimindedirler.¹³ İşkolikler, birçoğu endişeli, kendini güvensiz hisseden, kendini çalışmak zorunda hisseden, mükemmeliyetçi ve aynı mükemmelliği başkalarından da bekleyen kişilerdir.^{6,8} Mükemmeliyetçiliği yüksek olan bu bireylerde mükemmeliyetçilik harici diğer obsesif düşünce şekillerinin de yüksek olması beklenebilir.

İşkolikliğin depresyonla¹⁴, stresle¹², tükenmişlikle^{15,16} ve örgütsel bağlılıkla¹⁷ ilişkisi incelenmiş olmasına rağmen işkolikliğin obsesif düşünce şekli ile ilişkisi yeterince incelenmemiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda elde edilen bilgilerden araştırma için aşağıdaki hipotez geliştirebilir: "İşkoliklik ile obsesif düşünce şekilleri arasında pozitif doğrusal bir ilişki olabilir".

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Bu çalışma Diyarbakır şehir merkezinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci-mali müşavirler ile vergi dairesinde çalışan devlet memurlarını kapsamaktadır. Bu kapsamda 260 anket dağıtılmış, anketlerin 175'ini geri dönmüş, 5 anket eksik bilgilerden dolayı analiz dışı bırakılmıştır. Toplamda analizler için 170 anket kullanılmıştır. Bu çalışmanın verilerinin bir kısmı serbest muhasebeci-mali müşavirlerin yıllık oda toplantısına katılan üyelerden toplanmıştır. Kıyaslamaya esas alınan grup ise, aynı ilin vergi dairesinde çalışan devlet memurları olmuştur.

Veri Toplama Araçları: Verilerin toplanmasında, demografik bilgiler formu ve çalışanların işkoliklik ve obsesif düşünce düzeylerini belirlemek amacıyla iki ayrı ölçek'ten yararlanılmıştır.

a) Demografik Bilgiler Formu: Kurum çalışanlarına ait demografik bilgileri toplamaya yönelik olan bu formda; yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, medeni durum, iş tecrübesi, çalışılan birim ve iş ünvanı gibi özellikler yer almaktadır.

b) İşkoliklik ölçeği (Work-Bat): Araştırma kapsamındaki kişilerin işkoliklik düzeylerini belirlemek için Spence ve Robbins tarafından 1992’de geliştirilen Work-Bat ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin aslı 25 soru ve üç alt boyutta hazırlanmış olup, bu ölçek Türkçe’ye Ersoy¹⁸ tarafından 20 soru ve iki alt boyut olarak uyarlanmıştır. Ölçeğin derecelendirilmesinde beş’li Likert tipi ölçekleme kullanılmıştır. Bu ölçekteki sorulara verilen cevaplar 1’den 5’e kadar değişen puanlarla değerlendirilmiş olup (1) kesinlikle katılmıyorum, (2) katılmıyorum, (3) kısmen katılıyorum, (4) katılıyorum ve (5) tamamen katılıyorum şeklinde düzenlenmiştir. Anket için yapılan güvenilirlik analizinde işten zevk alma (WE) için Cronbach Alpha katsayısı 0,70; İşe kendini kaptırma (WD) için Cronbach Alpha katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur. Normal dağılım için Skewness ve Kurtosis değerleri -2 ve +2 arasında bulunmuş olup, dağılım normaldir.

c) Obsesif-kompulsif belirtilerin dağılım ve şiddetini değerlendiren (Padua Envanteri): Bu ölçek, çalışanların obsesyon düzeylerini belirlemek için Sanavio ve Oppen tarafından 1988 yılında geliştirilmiştir. Türkçeye Beşiroğlu ve arkadaşları¹⁹ tarafından uyarlanmıştır. 41 sorudan oluşan ölçek, temizlik, düşüncelere kapılma, dürtüler, kontrol ve kesinlik gibi beş alt boyuttan oluşmaktadır. Beş’li Likert tipi ölçeklemenin kullanıldığı ölçekteki sorulara verilen cevaplar 0’dan 4’e kadar değişen puanlarla değerlendirilmiş olup, (0) hiçbir zaman, (1) nadiren, (2) bazen, (3) sıklıkla ve (4) çok sık şeklinde düzenlenmiştir. Anket için yapılan güvenilirlik analizinde Cronbach Alpha katsayısı 0.904 olarak bulunmuştur. Normal dağılım için Skewness ve Kurtosis değerleri -2 ve +2 arasında bulunmuş olup, dağılım normaldir.

Verilerin Analizi: Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 18.0 istatistik programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde parametrik (ANOVA, t-testi) testler ve korelasyon analizi kullanılmıştır. İstatistikî anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılanlarla ilgili bazı demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir. Bu tabloda görüldüğü gibi araştırmayı 170 kişi tamamlamıştır. Erkeklerin oranı %68 ve kadınların oranı ise %32’dir. Medeni durum açısından değerlendirildiğinde evlilerin oranı %71 ve bekârların oranı %29’dır. Katılımcıların %23.5’i lise, %76.5’i ise üniversite mezunudur. Personelin yaş durumuna bakıldığında 20-30 yaş aralığındaki personel sayısı %24, 31-40 yaş aralığındaki personel sayısı %46.5, 41-50 yaş aralığındaki personel sayısı %22.5, 50 ve üstü yaş grubu personel sayısı %7 gibi düşük bir orandadır. Yönetici pozisyonunda çalışanlar %4, serbest muhasebeci-mali müşavir %33.5, stajyer personel %19, devlet memuru oranı ise %43.5’tir.

Tablo 1. Demografik Değişkenler

	Frekans (%)		Frekans (%)
Cinsiyet		Yaş	
Erkek	115 (%67.6)	20-30	41 (%24.1)
Kadın	55 (%32.4)	31-40	79 (%46.5)
Medeni Durumu		41-50	28 (%22.5)
Evli	121 (%71.2)	50 +	12 (%7.1)
Bekâr	49 (%28.8)	İş Tecrübesi	
Eğitim Durumu		1-5 yıl	35 (%20.6)
Lise	40 (%23.5)	6-10 yıl	35 (%20.6)
Üniversite	130 (%76.5)	11-15 yıl	40 (%23.5)
Ünvan		16 +	60 (%35.3)
Yönetici	7 (%4.1)		
Serbest muhasebeci-mali müşavir	57 (%33.5)		
Stajyer	32 (%18.8)		
Devlet memuru	74 (%43.5)		

Tablo 2. İşkoliklik ve Obsesyon İlişkisi

Obsesif düşünce şekli	İşten zevk alma	İşe kendini kaptırma
1. Temizlik		0,242**
2. Düşüncelere kapılma	Correlation Coefficient	0,218**
3. Kontrol	0,213**	0,257**
4. Kesinlik	0,181*	0,236**

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 2’de görüldüğü gibi, işkoliklik alt boyutlarından “işten zevk alma” ve işe kendini kaptırma” ile obsesyonun “temizlik”, “düşüncelere kapılma”, “kontrol” ve “kesinlik” puanları arasında pozitif yönde doğrusal bir ilişki vardır ($p<0.05$). Dolayısıyla araştırma hipotezi kabul edilmiştir.

- Yapılan analizler sonucunda, araştırma kapsamına alınan kişileri işkolik olarak tanımlayabilecek yeterli bulgulara rastlanmamıştır. Fakat işkoliklik alt boyutları ile ilişkili olan “işten zevk alma” puanlarında, serbest muhasebeci-mali müşavirlerin, devlet dairesinde çalışan memurlara ve kendi yanlarında çalıştırdıkları stajyerlere göre daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir ($p<0.05$, $F=3.012$). Ayrıca üniversite mezunlarının “işten zevk alma” puanlarının lise mezunlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0.05$, $t=2.079$).

- Ayrıca serbest muhasebeci-mali müşavirlerin işkoliklik alt ölçeklerinden “işten zevk alma” puanlarının obsesyon alt ölçeklerinden “kontrol” ve “kesinlik”; yine işkoliklik alt ölçeklerinden “işe kendini kaptırma” ve obsesyon alt ölçeklerinden “temizlik”, “düşüncelere kapılma”, “kontrol” ve “kesinlik” düzeyleri arasında pozitif doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

- Bayanların obsesyon alt ölçeklerinden “temizlik” alt ölçeği skorları, erkeklere göre daha yüksek olarak bulunmuştur ($p<0.05$, $t=2.528$).

- Genç çalışanlarda, orta yaş ve üzerinde olanlara göre “kontrol” alt ölçeğinde yüksek skor tespit edilmiştir ($p<0.05$, $F=2.708$).

TARTIŞMA

Bu çalışma benzer nitelikteki işleri farklı kurumlarda sürdüren kişileri işkoliklik ve obsesif düşünceler açısından değerlendirmeye almıştır. Çalışma grubunda serbest muhasebeci-mali müşavirler kendi işini yapanları temsil ederken devlet memurları ve stajyerler bir başkası adına çalışanları temsil etmektedir. İşkolikliğin çalışılan kurum özelliklerine bağlı olmadığı düşünüldüğünde, devlet kurumunda çalışanlar ile benzer işi serbest meslek olarak icra edenlerin karşılaştırılmasının uygun olduğu söylenebilir. Yapılan karşılaştırmalar kendi işini yapan serbest muhasebeci-mali müşavirlerin işten daha fazla zevk aldıklarını (işkolikliğin bir boyutu) ortaya koymuştur. Kendi işini yapanların daha fazla işkolik oldukları yönünde çalışmalar vardır. İş yapılan ortamda

rekabetin olması, daha fazla para kazanma isteği gibi birçok faktör kendi işi olan insanları daha fazla çalışmaya iteceği yönünde yorumlar da vardır.²⁰

Yapılan analizler sonucunda, araştırma kapsamına alınan kişileri işkolik olarak tanımlayabilecek yeterli bulgulara rastlanmamıştır. Bu bulgu Bayraktaroğlu ve arkadaşlarının yaptığı çalışma ile uyumludur.¹⁷

Yapılan korelasyon analizinde “işten zevk alma” ve “işe kendini kaptırma” düzeyi ile “temizlik”, “düşüncelere kapılma”, “kontrol” ve “kesinlik” düzeyleri arasında doğrusal bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgumuz işten zevk alma ve işe kendini kaptırma ile obsesif düşünce şeklinin paralellik gösterdiğini destekler niteliktedir. Geçmiş çalışmalarda mükemmeliyetçilik hem işkoliklik hem de obsesif düşünce özellikleri ile ilişkilendirilmiştir.^{6,8}. Mükemmeliyetçilik harici diğer bazı obsesif özelliklerin işkoliklik ile ilişkisinden bahsetmesi açısından bilebildiğimiz kadarıyla çalışmamız literatürde bir ilk olmuştur.

İşkoliklik alt ölçeklerinden “işe kendini kaptırma”nın obsesyon alt ölçeklerinden bir çoğu ile (temizlik, düşüncelere kapılma, kontrol ve kesinlik) doğrusal bir ilişkide olması bu ölçeğin işten zevk almadan ziyade kendini işe kaptırmada daha çok obsesif düşünce tarzında olabileceğini yordayabilir.

İşkoliklik ölçeğinde işten zevk alma alt boyutunun yüksek olmasının bir nedeni kişilerin gelirleri olabilir. Ayrıca kişinin serbest olarak çalışması üstündeki denetleyici faktörlerin azlığı ile ve de maddi gelirle de ilişkili olabilir. Serbest muhasebeci-mali müşavirlerin işkoliklik alt ölçeklerinden “işten zevk alma” puanlarının obsesyon alt ölçeklerinden “kontrol” ve “kesinlik” ile doğrusal ilişkili olmasının nedeni bu işlerin işleyişi ile ilgili olabilir.

Obsesif kompulsif bozukluğun genel olarak kadın ve erkek oranı eşittir. Temizlik obsesyonu kadınlarda daha sık rastlanan bir durumdur. Çalışmaya katılan denekler arasında yapılan analizler sonucunda kadınların erkeklerden temizlik obsesyonu yönünden daha yüksek puan alması, toplumda görülen genel eğilimlerle uyumlu niteliktedir.^{21,22} Her ne kadar çalışmamızda kullandığımız ölçek obsesif kompulsif bozukluk tanısı koydurmasa da obsesif düşüncelerin şiddetini belirlemede önemli bir araçtır. Genç yaşta olan katılımcıların orta yaş ve

üzerindeki katılımcılardan daha yüksek kontrol puanı bildirmiş olmaları da beklenebilecek bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Obsesif özelliklerin patolojik düzeyde görüldüğü obsesif kompulsif bozukluk çoğunlukla genç yaşlarda ortaya çıkan bir psikiyatrik tablodur.²³

Obsesyonu olan kişiler belki de diğer konudaki obsesyonlarını azaltmak için işkoliklikle ilgili alt bileşenlere yönelim göstermektedirler. Ancak obsesif kişiler genelde bir kısım işlerinde mükemmeliyetçi davranırken, aile ve sosyal işlevselliklerinde sorun yaşayabilirler. Obsesif kompulsif bozukluk söz konusu olduğunda özellikle obsesyon puanlarının fazlalığının yaşam kalitesini ve dolayısı ile işlevselliği etkilediği görülmüştür.²⁴ Diğer konulardaki işlevselliğin incelenmemesi çalışmamızın bir eksikliğidir.

Sonuç olarak: İşkoliklik ölçeğinin alt ölçekleri ve obsesif düşünce arasında bağlantıda işe kendine kaptırma çok ilişkili görünmekte olup, bu kişilerde obsesif-kompulsif belirtilerinin araştırılması faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

1. Scott KS, Moore KS, Miceli MP. An exploration of the meaning and consequences of workaholics'. *Human Relations* 1997;50(2):287-314.
2. Spence J, Robbins A. 'Workaholism: Definition, measurement, and preliminary results. *J Personality Assessment* 1992;58 (1):160-179.
3. Harpaz I, Snir R. Workaholism, its definition and nature. *Human Relations* 2003;56(2):291-320.
4. Burke RJ. Workaholism in organizations: Psychological and physical well-being consequences. *Stress Medicine* 2000;16(1):11-16.
5. McMillan L, O'Driscoll M, Brady E. The Impact of workaholics on relationships. *British J Guide Counseling* 2004;32(2):117-32.
6. Oates W. Confessions of a workaholic: The facts about work addiction. World Publishing New York 1971. (Republished by the Wayne E. Oates Institute in 2004).
7. Burke RJ, Oberklaid F, Burgess Z. "Workaholism among Australian women psychologists: Antecedents and consequences. *Women Management Rev* 2004;19(5): 252-9.
8. Garson B. Work addiction in the age of information technology: an analysis. *IIMB Management Review* 2005;17(1):15-21.
9. Kaplan HI, Sadock BJ. Obsessive-compulsive disorder. *Behavioral Sciences/Clinical Psychiatry, Tenth Edition, Philadelphia/USA.* 1998:604-611.
10. Chamberlin CM, Zhang N. Workaholism, health, and self-acceptance. *J Counseling & Development* 2009;87(1):159-69.
11. Tarisa TW, Geurts SAE, Schaufeli WB, Blonk RWB, Lagerveld SE. All day and all of the night: The relative contribution of two dimensions of workaholism to well-being in self-employed workers. *Work & Stress* 2008;22(2):153-65.
12. Porter G. Workaholic tendencies and the high potential for stress among co-workers. *Int J Stress Management* 2001;8(2):147-64.
13. Robinsom BE. Chained to the desk: A guidebook for workaholics, their partners, and children, and the clinicians who treat them, New York University Press 1998.
14. Metin ÜB. The antecedents and consequences of burnout, work engagement, and workholism. A thesis submitted to the graduate school of social sciences of Middle East Technical University in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of science in the Department of Industrial and Organizational Psychology 2010. Ankara, Turkey.
15. Naktiyok A, Karabey CN. İşkoliklik ve tükenmişlik sendromu. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2005;19(1):179-88.
16. Schaufeli WB, Taris TW. Workaholism, burnout, and work engagement: Three of a kind or three different kinds of employee well-being?. *Applied Psychology: An International Review* 2008;57(2):173-203.
17. Bayraktaroğlu S, Kutanis RÖ, Dosaliyeva D. İşkoliklik ve örgütsel bağlılık: Bankacılık sektöründe karşılaştırmalı bir araştırma 17. Ulusal yönetim ve organizasyon kongresi 21-23 Mayıs 2009, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi: 553-558.
18. Ersoy KM. Reliability and validity of the workaholism battery (Work-Bat): Turkish form. *Social Behavior and Personality* 2005;33(6):609-18.
19. Beşiroğlu L, Ağargün MY, Boysan M, Eryonucu B, Güleç M, Selvi Y. Obsesif-kompulsif belirtilerin değerlendirilmesi: Padua envanteri'nin Türk toplumunda geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2005;16(3):179-89.
20. Summers SL, Sweeney JT. The effect of the busy season workload on public accountants' job burnout. *Behavioral Research In Accounting* 2002;14(2):223-45.
21. Gülseren L, Eğrilmez A, Gülseren Ş, Kültür S. Obsesif kompulsif bozukluk tanısı konmuş bir grup hastada kompulsiyonların biçim ve içerikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi* 1995;6(1):35-40.
22. Noshirvani HF, Kasvikis Y, Marks IM, Tsakiris F, Monteiro WO. Gender-divergent aetiological factors in obsessive-compulsive disorder. *Br J Psychiatry* 1991;158(2):260-3.
23. Burke KC, Burke JD Jr, Regier DA, Rae DS. Age at onset of selected mental disorders in five community populations. *Arch Gen Psychiatry* 1990;47(4):511-8.
24. Kıvrıkcık Akdede BB, Alptekin K, Akvardar Y, Kitiş A. Obsesif kompulsif bozuklukta yaşam kalitesi: Bilişsel işlevler ve klinik bulgular ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2005;16(1):13-9.